

Dagens frågor

Med glimten i ögat

Sedan Andrej Gromyko hållit sitt för många oväntat omedgörliga tal vid Stockholmskonferensen, trädde teckentydare fram. En förklarade att Gromyko, en erfaren diplomat, trots allt kan ha en glimt i ögat. Vad detta innebär är svårt att förklara. Kanske såg Gromyko något humoristiskt i att han fick fördöma USA:s "rövar- och terroristaktion" mot Grenada medan Sovjetunionens anfallskrig mot Afghanistan med erövring som syfte fortfarande pågår. På Grenada rensade USA ut och skickade hem de kubaner, som höll på att anlägga en flygbas för sovjetisk räkning. Detta misslyckande kan Gromyko inte ha funnit särskilt lustigt. Kanske visade han i stället den glimt av stål i ögat, som en annan uttydare påstår också kan förekomma.

Olof Palme meddelade i ett försök till utslätande att Gromyko under deras samtal visat upp ett småleende och att man därav kan dra förhoppningsfulla slutsatser. Men när smålog Gromyko? Detta är ju det viktiga. Var det kanske då de två statsmännen talade om ubåtar? Smålog också Palme för att visa att han väl begrep vad försäkringar kan vara värda?

Det finns fakta som kan tjäna som underlag för en tolkning av Gromykos uppträdande. Han är mannen som kunnat anpassa sig. Han tjänade redan under Stalin men klarade sig. När Molotov blev avsatt, fanns Gromyko kvar. När Chrustjov dunkade i bordet i FN för att visa sitt missnöje med Dag Hammarskjöld dunkade också Gromyko, något som han inte behövt förnedra sig till vare sig förr eller senare. Om han alls visade en glimt i ögat då Chrustjov offentligt

sparkade honom på benen, var den förmodligen mer av stål än av skämt. När han höll sitt tal i Stockholm demonstrerade Moskva med förvånande tydlighet vad Gromyko själv var värd i sammanhanget: TASS sände ut talets huvuddrag redan innan det var hållet. Det innebar att Gromyko sattes på plats.

Han talade för Politbyrån och för de två verkliga makthavarna Andropov och Ustinov, den förre med de hårda formuleringar som sedan han tillträdde utmärkt honom och och som är värdiga en fd KGB-chef, Ustinov som företrädare för den stora sovjetiska krigsmakten och för dess krav. Konstigare än så var det inte.

En bostadsorätt!

Socialdemokraterna har sedan länge ett gott öga till bostadsrätterna. Där partiet haft inflytande har man i bostadsrättsföreningar infört sk hembudsklausuler. De går ut på att bostadsrättsägaren är skyldig att sälja lägenheten endast till den köpare som föreningen anvisar och till det pris föreningen bestämmer. Hembud av det här slaget har bara en hake – det är olagligt. Därför är socialdemokraterna uppenbarligen ute efter att legitimera det.

Enligt vad som sipprat ut kommer kommittén för översyn av bostadsrättslagen att föreslå prisreglering på bostadsrätter i vissa regioner plus begränsning av överlåtelsemöjligheterna. Det betyder att bostadsrätter i attraktiva områden som framför allt Stockholms innerstad skall kunna återköpas av föreningen när ägaren vill flytta. Föreningen skall då inte behöva betala marknadsmässigt

pris, dvs det pris ägaren kunnat få ut om han sålde lägenheten som om den varit en bil eller en villa. Bostadsrättsföreningen skall däremot – enligt kommitténs planer – kunna ta ut marknadsmässigt pris för att själv tillgodogöra sig vinsten på den forne ägarens bekostnad.

Anmärkningsvärt är att det här osmakliga och djupt orättfärdiga systemet endast skulle gälla i vissa områden, nämligen sådana där brist på bostadsrätter föreligger. En marknad skulle således gälla i somliga delar av landet, en annan i andra. En marknad skulle på sina håll gälla för villor och sommarstugor, den motsatta för bostadsrätter. Tanken att man kan reducera priserna på bostadsrätter genom att producera fler har av allt att döma inte fallit kommittén in.

De här funderingarna har läckt ut bara en kort tid efter det att regeringen i riksdagen genomdrev sk evig realisationsvinst på bostadsrätter. Följden kan bli att den enskilde får betala skatt för någonting som i kronor räknat är vinst, men som på grund av inflationen är en reell förlust.

Socialdemokraternas inställning till bostadsrätter är absurd. Det rimliga måste givetvis vara att vidga den enskildes möjligheter att äga sin lägenhet genom att fler ägarlägenheter och bostadsrätter uppförs. Och att försäljningen av sådana bostäder – liksom beskattningen av dem – i princip utformas på samma sätt som för villor och fritidshus.

Underbart – men kort!

Moderaterna presenterade nyligen en rapport om hur det gick med "den un-

derbara nattens" skatteomläggning – den som 1981 av dess tillskyndare beskrevs som "århundradets skattereform".

Somliga tycker kanske att det är onödigt att tala om den snö som föll i fjol, och på nytt strö salt i svidande sår. Och visst kan det synas lockande att stryka ett streck över det tragiska skattefiaskot och i stället se framåt. Ändå är det angeläget att minnas "den underbara natten", inte för att efterklokkt plocka lättköpta polemiska poänger utan för att dra lärdom av misstagen och av socialdemokraternas uppträdande.

En allvarlig tabbe av folkpartiet och centerpartiet var att överge den skatteomläggning trepartiregeringen enats om i februari 1981. Det var nämligen en reform som hade förutsättningar att bli bestående och välståndsstimulerande. Äntligen skulle ett rejält grepp kopplas på marginalskatteeländet. De eftergifter mittenpartierna sedan gjorde och som ledde till en uppgörelse med socialdemokratin var omfattande – urholkat inflationsskydd i skatteskalorna, omläggningen uppsköts i ett år, marginalskattesänkningarna begränsades och betydande restriktioner infördes av avdragsrätten på skuldräntor. Reformen var därmed redan i stor utsträckning förfuskad.

Det var illa nog – men inte det värsta. För efter valsegern har socialdemokraterna på punkt efter punkt sprungit ifrån uppgörelsen med mittenpartierna. De har urholkat skatteskalorna och inflationsskyddet ännu mer, och de har genomdrivit en överfinansiering av omläggningen med flera miljarder kr per år. Det är inte mycket som återstår av marginalskattesänkningarna – däremot har

höjningen av det totala skattetrycket blivit avsevärd. I verkligheten existerar inte 1981 års skatteomläggning längre. Marginalskatteproblemet förblir olöst under ännu ett antal år.

Den viktigaste erfarenheten ligger likväl på ett annat plan. Det har uttryckts av en av skatteomläggningens konstruktörer, nuvarande folkpartiledaren Bengt Westerberg. I en bok som utkom i fjol fastslår han att socialdemokraterna egentligen hade föga intresse av att minska marginalskatterna. De var främst angelägna om en uppgörelse för att kunna spränga trepartiregeringen.

Ingenting finns att invända mot den beskrivningen. Det sorgliga är att socialdemokraternas taktik lyckades överhövan. De borgerliga partierna har att se till att det aldrig händer igen.

Änkans skärv

i form av hennes änkepension skall tagas från henne. Inte som nu bara i form av skatt utan helt och hållet. Så skulle det sparas i Palmes Sverige.

Man kan vara av den uppfattningen att änkor idag har det för bra och pensionen därför bör tagas ifrån dem i framtiden. Men regeln om fasta spelregler gör ändå att man inte kan eller bör bara ändra reglerna helt plötsligt. Ett års varsel är faktiskt i det här sammanhanget helt plötsligt. Familjerna har under kanske 20 år räknat med att man kan lita på ATP och inrätta sitt liv därefter.

Om man tar bort änkepensionen skulle det bli än viktigare för kvinnorna att skaffa sig en egen position på arbetsmarknaden. En del tycker det är bra.

Andra tycker att det utsätter familjen som institution för ytterligare påfrestningar.

Hur det än är med den saken belyser förslaget om ett borttagande av änkepensionerna en av de viktigaste skillnaderna mellan kontraktsrätten (= avtal skall hållas) och politikerlöften.

Hade Skandia eller något annat försäkringsbolag meddelat sina försäkringsstagare att änkepensionen inte längre skulle betalas ut trots att kunderna betalat för denna avtalade förmån hade Expressen, försäkringsinspektionen och domstolarna sett till att Skandia tvingats att betala enligt avtalet.

Men politikerna i riksdagen kan ändra (= försämra) förmånerna i ATP hur de vill utan att medborgarna kan dra saken inför någon domstol. Om politikerna vill utnyttja den rätten bör de – men måste inte – ta hänsyn till vad kraven på fasta spelregler bjuder.

Stormen av kritik mot förslaget tvingade regeringen att återta sitt förslag. Det hänsköts till en kommitté – kanske i väntan på bättre (sämre) tider.

Överheten i verksamhet

En 92-årig dam i en sydsvensk stad bor hos sin son. Att hon därmed inte ligger samhället till last betyder ingenting för Överheten. "Några särskilda skattelagar för 92-åringar finns inte," säger en hög tjänsteman i länsstyrelsen och menar därmed att det är alldeles riktigt att damen taxerats för att hon inte behövt betala hyra för sitt rum, att hon skall ut med en summa pengar för flera år tillbaka då denna förmån inte deklarerats

samt att länsrätt och kanske högre rätt anlitas, för att inte tala om kronofogden, allt för att den förskräckta gamla damen skall betala. Lagligheten av detta energiska handlande för statens väl skall inte ifrågasättas. Men ändå . . .

I en annan sydsvensk stad har en äldre dam bott kvar i ett par rum i den våning, där hon och hennes numera avlidne man en gång hyrde in sig. Hon delar kök med ägaren av våningen. Överheten i form av socialnämnd och skattemyndighet i förening har förklarat att de två är sammanboende, alltså förenade i ett sambo-äkenskap. Att de svär på att endast köket förenar dem spelar ingen roll. I högre rätt blev de dock skilda, dvs förnuftet har åtminstone tillsvidare fått råda. Men hur skall Överhetens brist på hänsyn till enskildas obehag och lidande taxeras?

I en mellansvensk stad skickar Överheten, i detta fall skattemyndigheten, ut krav till några tusen av en dator utvalda skattebetalare och begär att senast julaf-ton få en stor preliminärtaxeringsblankett ifyllt. Klagan i tidningar avvisas av

en hög skattemyndighetsperson med att det tar en kvart att fylla i blanketten. För de klagande är detta ett hån – och så är det väl menat – men de tillbringar julveckan med att försöka fylla i hur hög skatt de kan ha betalt den 31 december 1984 (hur någon, med alla nya tilläggs-skatter, skall veta detta finns ingen anvisning om), hur stor inkomst hustrun kan ha haft om 12 månader samt hur hon taxerats av skattemyndigheten (!) för detta okända belopp år 1985. Gissningar duger inte. Allt detta och mer till skall under hot från skattestrafflagen under-tecknas med sanningsförsäkran!

Det senaste utslaget av Överhetens verksamhet är förslaget att brevbärarna skall anmäla till skatteverket när folk vill få post eftersänd. Var och en förstår att kontrollen av eftersändning bara är en början. Överheten vill försiktigt in-trimma denna form av övervakning. Nästa steg blir att brevbärarna åläggs skyldigheten, vid straffansvar, att anmä-la vilka som får brev från Schweiz och framför allt från Liechtenstein!